

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (harmadik tanács)

2010. március 11.*

A C-19/09. sz. ügyben,

az EK 234. cikk és az EK 68. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet az Oberlandesgericht Wien (Ausztria) a Bírósághoz 2009. január 12-én érkezett, 2008. december 23-i határozatával terjesztett elő az előtte

a **Wood Floor Solutions Andreas Domberger GmbH**

és

a **Silva Trade SA**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (harmadik tanács),

tagjai: K. Lenaerts (előadó) tanácselnök, R. Silva de Lapuerta, J. Malenovský, T. von Danwitz és D. Šváby bírák,

* Az eljárás nyelve: német.

főtanácsnok: V. Trstenjak,
hivatalvezető: Fülöp B. tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2009. október 29-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- a Wood Floor Solutions Andreas Domberger GmbH képviseletében J. Zehetner Rechtsanwalt,
- a Silva Trade SA képviseletében K. U. Janovsky és T. Berend Rechtsanwälte,
- a német kormány képviseletében M. Lumma és J. Kemper, meghatalmazotti minőségben,
- az Egyesült Királyság Kormánya képviseletében S. Ossowski, meghatalmazotti minőségben, segítője: A. Henshaw barrister,
- az Európai Közösségek Bizottsága képviseletében A.-M. Rouchaud-Joët és S. Grünheid, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2010. január 12-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

- 1 A jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet (HL L 12., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 4. kötet, 42. o.; helyesbítés: HL L 242., 6. o.; a továbbiakban: rendelet) 5. cikke 1. pontja b) alpontjának második francia bekezdésében foglalt, a szolgáltatásnyújtásra irányuló szerződések tekintetében előírt különös joghatósági szabály értelmezésére vonatkozik.

- 2 A kérelmet az ausztriai Amstettenben székhellyel rendelkező Wood Floor Solutions Andreas Domberger GmbH (a továbbiakban: Wood Floor), és a luxemburgi Wasserbilligben székhellyel rendelkező Silva Trade SA (a továbbiakban: Silva Trade) között, több tagállamban teljesített kereskedelmi ügynöki szerződés megszüntetése miatti kártérítési követelés tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében terjesztették elő.

Jogi háttér

- 3 A rendelet (1) preambulumbekzdésének szövege a következő:

„A Közösség célul tűzte ki, hogy fenntartja és fejleszti a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térséget, amelyben biztosított a személyek szabad mozgása. Egy ilyen térség fokozatos létrehozása érdekében a Közösségnek egyebek mellett el kell fogadnia a belső piac megfelelő működéséhez szükséges, a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködéssel kapcsolatos intézkedéseket.”

4 A rendelet (2) preambulumbekzdése elírja:

„A joghatóságra és a határozatok elismerésére vonatkozó nemzeti jogszabályok között fennálló egyes különbségek akadályozzák a belső piac megfelelő működését. A polgári és kereskedelmi ügyekben az e rendelet hatálya alá tartozó tagállamok határozatainak gyors és egyszerű elismerése és végrehajtása céljából elengedhetetlenül szükségesek a joghatósági összeütközésre vonatkozó szabályok egységesítésére és az alaki követelmények egyszerűsítésére irányuló rendelkezések.”

5 A rendelet (11) preambulumbekzdése szerint „[a] joghatósági szabályoknak nagymértékben kiszámíthatóknak kell lenniük, és azt az elvet kell követniük, hogy a joghatóságot általában az alperes lakóhelye alapozza meg, és a joghatóságnak ezen az alapon mindenkor megállapíthatónak kell lennie, kivéve egyes pontosan meghatározott eseteket, amelyekben a per tárgya vagy a felek szerződéses szabadsága eltérő joghatósági okot kíván meg.”

6 A rendelet által megállapított joghatósági szabályok a rendeletnek a 2–31. cikkből álló II. fejezetében szerepelnek.

7 A rendelet 2. cikkének (1) bekezdése, amely az említett II. fejezet „Általános rendelkezések” című 1. szakaszának részét képezi, ekként rendelkezik:

„E rendelet rendelkezéseire is figyelemmel valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy, állampolgárságára való tekintet nélkül, az adott tagállam bíróságai előtt perelhető.”

- 8 Az említett rendelet 3. cikkének (1) bekezdése, amely ugyanezen 1. szakaszban szerepel, előírja:

„Valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy más tagállam bíróságai előtt kizárólag e fejezet 2–7. szakaszában megállapított rendelkezések alapján perelhető.”

- 9 A rendelet II. fejezetének „Különös joghatóság” című 2. szakaszában szereplő 5. cikke szerint:

„Valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy más tagállamban perelhető:

- 1) a) ha az eljárás tárgya egy szerződés vagy egy szerződéses igény, akkor a kötelezettség teljesítésének helye szerinti bíróság előtt;

- b) e rendelkezés értelmében, eltérő megállapodás hiányában a kötelezettség teljesítésének helye:
 - ingó dolog értékesítése esetén a tagállam területén az a hely, ahol a szerződés alapján az adott dolgot leszállították, vagy le kellett volna szállítani,

- szolgáltatás nyújtása esetén a tagállam területén az a hely, ahol a szerződés szerint a szolgáltatást nyújtották, vagy kellett volna nyújtani;

c) amennyiben a b) pont nem alkalmazható, az a) pontot kell alkalmazni;

[...]”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- 10 Az előzetes döntéshozatalra utaló végzésben foglaltak szerint a Wood Floor 2007. augusztus 21-én eljárást indított a Silva Trade ellen a Landesgericht Sankt Pölten (Ausztria) előtt, és az alperes arra való kötelezését kérte, hogy kereskedelmi ügynöki szerződés megszüntetése miatt fizessen meg a számára 27 864,65 euró összegű kártérítést, és 83 593,95 euró összegű kártalanítást.
- 11 A bíróság joghatóságának alátámasztásaként a Wood Floor a rendelet 5. cikke 1. pontjának b) alpontjára hivatkozott, és azt állította, hogy kizárólag Ausztriában, mégpedig amstetteni székhelyén tevékenykedett, az ügyfélszerzés így Ausztriában történt.
- 12 A Silva Trade vitatta a fent említett bíróság joghatóságát azzal érvelve, hogy a Wood Floor forgalmának több mint háromnegyedét Ausztrián kívül, külföldön érte el, és a rendelet 5. cikkének 1. pontja erre az esetre nem tartalmaz kifejezett rendelkezést. A Silva Trade álláspontja szerint ha az eljárás tárgyát képező kötelezettség teljesítésének

helye nem határozható meg, mert e kötelezettség földrajzilag nem határolható körül, akkor a rendelet 5. cikkének 1. pontja nem alkalmazható, és a joghatóságot a hivatkozott rendelet 2. cikke szerint kell meghatározni.

- 13 A Landesgericht Sankt Pölten a joghatóság hiányára alapított kifogást elutasította, és egyrészt megállapította, hogy a kereskedelmi ügynöki szerződések a rendelet 5. cikke 1. pontja b) pontjának második francia bekezdése értelmében vett „szolgáltatásnyújtás” fogalmába tartoznak, másrészt arra a következtetésre jutott, hogy az osztrák ítélkezési gyakorlat szerint a több országban végzett szolgáltatásnyújtás esetén a szolgáltatásnyújtó tevékenységének súlypontját kell a szolgáltatásnyújtás helyének tekinteni.
- 14 A Silva Trade az Oberlandesgericht Wien-hez fellebbezést nyújtott be azzal érvelve, hogy az érintett osztrák ítélkezési gyakorlat kizárólag az olyan esetekre vonatkozik, amelyekben a teljesítési helyek mindegyike egyetlen tagállamban található. Álláspontja szerint ha a különböző szolgáltatásnyújtási helyek több tagállamban találhatók, a bíróságok mindegyike csak a kötelezettségek azon része tekintetében rendelkezik joghatósággal, amelyet a bíróság helye szerinti tagállamban kell teljesíteni. Ha a felperes valamennyi igényét egyetlen bíróság előtt kívánja érvényesíteni, mint a jelen ügyben, úgy csak a rendelet 2. cikkére hivatkozhat, így a jelen ügyben az osztrák bíróságok nem rendelkeznek joghatósággal.
- 15 A kérdést előterjesztő bíróság, amely az elsőfokú bíróság határozatát helyben kívánja hagyni, úgy véli, hogy a C-386/05. sz. Color Drack ügyben 2007. május 3-án hozott ítéletben (EBHT 2007., I-3699. o.), megfogalmazott elvek arra az esetre is alkalmazandók, ha a szolgáltatásnyújtás teljesítésének a különböző helyei több tagállamban találhatók, és az az álláspontja, hogy a rendelet 5. cikke 1. pontja b) alpontjának második francia bekezdésében foglalt „szolgáltatás nyújtásának helyét” a fő szolgáltatás helye vagy a szolgáltatásnyújtó tevékenységei súlypontjának a helye szerint kell meghatározni.
- 16 E tekintetben a kérdést előterjesztő bíróság megállapítja, hogy a jelen ügyben a kereskedelmi ügynök tevékenységét túlnyomó részben Amstettenből fejtette ki, ezért úgy kell tekinteni, hogy szolgáltatásának az időbeli ráfordítás és a tevékenység jelentősége alapján meghatározandó súlypontja is ott volt.

- 17 A kérdést előterjesztő bíróság azonban először is hangsúlyozza, hogy a fent hivatkozott Color Dreck ügyben hozott ítéletben megállapításai kizárólag arra az esetre vonatkoznak, amikor a szállítási helyek egyetlen tagállamban találhatóak, és semmiképpen sem vonatkoznak arra az esetre, amikor a több szállítási hely különböző tagállamokban található.
- 18 A kérdést előterjesztő bíróságnak kételyei vannak továbbá azt illetően, hogy a szolgáltatásnyújtás helyét hogyan kell meghatározni, és ha a szolgáltatásnyújtás egyetlen helyének a meghatározása nem lehetséges, a felperes szabad választása szerint fordulhat-e valamennyi igénye tekintetében minden olyan bírósághoz, amely az általa végzett bármely szolgáltatás helyén joghatósággal rendelkezik.
- 19 A kérdést előterjesztő bíróság végezetül azt kívánja megtudni, hogy a rendelet 5. cikke 1. pontjának a) alpontja alkalmazandó-e abban az esetben, ha a Bíróság úgy véli, hogy a rendelet 5. cikke 1. pontja b) alpontjának második francia bekezdése a több tagállamban végzett szolgáltatásnyújtás esetére nem alkalmazandó.
- 20 Ilyen körülmények között az Oberlandesgericht Wien úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:
- „1) a) Szolgáltatásnyújtásra irányuló szerződés esetén akkor is alkalmazni kell-e a [...] rendelet 5. cikke 1. pontja b) alpontjának második francia bekezdését, ha a szolgáltatásokat a megállapodás szerint több tagállamban nyújtják?

Az e kérdésre adandó igenlő válasz esetén: Úgy kell-e értelmezni az említett rendelkezést, hogy

- b) a jellemző kötelezettség teljesítésének helyét az a hely határozza meg, ahol (az időráfordítás és a tevékenység jelentősége alapján) a szolgáltatás nyújtója tevékenységének súlypontja található;

- c) ha a tevékenység súlypontjának helye nem állapítható meg, a szerződéses igények iránti kereset a felperes választása szerint a Közösségen belül a szolgáltatásnyújtás valamennyi helyén benyújtható?

2) Az első kérdésre adandó nemleges válasz esetén:

Szolgáltatásnyújtásra irányuló szerződés esetén akkor is alkalmazható-e a rendelet 5. cikke 1. pontjának a) alpontja, ha a szolgáltatásokat a megállapodás szerint több tagállamban nyújtják?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az első kérdés a) pontjáról

- ²¹ Az előterjesztő bíróság az első kérdés a) pontjában lényegében arra kíván választ kapni, hogy a rendelet 5. cikke 1. pontja b) alpontjának második francia bekezdése a több tagállamban végzett szolgáltatásnyújtás esetére alkalmazandó-e.

- 22 E tekintetben először is emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróság a fent hivatkozott Color Drack ügyben hozott ítéletben megállapította, hogy a rendelet 5. cikke 1. pontjában a szerződések esetére előírt különös joghatósági szabály, amely kiegészíti az alperes lakóhelye szerinti bíróság joghatóságára vonatkozó szabályt, a közelséggel kapcsolatos célkitűzésnek kíván megfelelni, és azt a szerződés, valamint az arról határozó bíróság közötti szoros kapcsolódás megléte indokolja (a fent hivatkozott Color Drack ügyben hozott ítélet 22. pontja, a C-204/08. sz. Rehder-ügyben 2009. július 9-én hozott ítélet [EBHT 2009., I-6073. o.] 32. pontja és a C-381/08. sz. Car Trim ügyben 2010. február 25-én hozott ítélet [EBHT 2010., I-1255. o.] 48. pontja).
- 23 A Bíróság továbbá megállapította, hogy az ingó dolgok értékesítéséről szóló szerződésekben eredő kötelezettségek teljesítési helyére vonatkozóan a rendelet az 5. cikke 1. pontja b) alpontjának első francia bekezdésében a joghatósági szabályok egységesítése és kiszámíthatósága céljának megerősítése érdekében önállóan határozza meg e kapcsolólévet. Így ilyen esetekben a szállítás helye önálló kapcsolólé, amely az ugyanazon értékesítési szerződés alapján benyújtott valamennyi kérelemre vonatkozik (a fent hivatkozott Color Drack ügyben hozott ítélet 24. és 26. pontja, a fent hivatkozott Rehder ügyben hozott ítélet 33. pontja és a Car Trim ügyben hozott ítélet 49. és 50. pontja).
- 24 A közelségre és a kiszámíthatóságra vonatkozó célkitűzések fényében a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a rendelet 5. cikke 1. pontja b) alpontjának első francia bekezdésében megállapított szabály az ugyanazon tagállamon belüli több szállítási hely esetén is alkalmazható, tekintettel arra, hogy egyetlen bíróságnak kell a szerződésen alapuló valamennyi kérelem elbírálására joghatósággal rendelkeznie (a fent hivatkozott Color Drack ügyben hozott ítélet 36. és 38. pontja, valamint a fent hivatkozott Rehder-ügyben hozott ítélet 34. pontja).
- 25 Másodszor emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróság a későbbiekben azt a megállapítást tette, hogy azon megfontolások, amelyekre a fent hivatkozott Color Drack ügyben hozott ítéletben megfogalmazott értelmezést alapozta, egyaránt érvényesek a szolgáltatásnyújtásról szóló szerződésekre, azokat az eseteket is beleértve, amikor e szolgáltatásnyújtás nem egy tagállamon belül történik (a fent hivatkozott Rehder-ügyben hozott ítélet 36. pontja).

- 26 A rendelet által az ingó dolog értékesítése és szolgáltatásnyújtás esetén előírt különös joghatósági szabályoknak ugyanis ugyanaz az eredete, ugyanazt a célt követik, és ugyanazt a helyet foglalják el az e rendelet által alkotott rendszerben (a fent hivatkozott Rehder-ügyben hozott ítélet 36. pontja).
- 27 A szóban forgó szerződés által a joghatóságnak a szolgáltatásnyújtás helyére történő összpontosítása, és az e szerződésen alapuló minden követelés tekintetében egy egységes joghatóság meghatározása által követett, a közelségre és a kiszámíthatóságra vonatkozó célkitűzéseket nem lehet eltérően megítélni a szóban forgó szolgáltatások nyújtásának több, különböző tagállambeli helye esetén (a fent hivatkozott Rehder-ügyben hozott ítélet 37. pontja).
- 28 Az ilyen különbségtétel ugyanis azonkívül, hogy azt nem alapozzák meg a rendelet rendelkezései, ellentmondásban lenne a rendelet elfogadását vezérlő célkitűzéssel, amely a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatósági összeütközésre vonatkozó szabályok egységesítése révén hozzájárul a szabadság, a biztonság és a jog érvényesülése térségének fejlesztéséhez, valamint a Közösségen belül a belső piac megfelelő működéséhez, amint az a rendelet (1) és (2) preambulumbekzdéséből is kitűnik (a fent hivatkozott Rehder-ügyben hozott ítélet 37. pontja).
- 29 A fenti megfontolásokra tekintettel az első kérdés a) pontjára azt a választ kell adni, hogy a rendelet 5. cikke 1. pontja b) alpontjának második francia bekezdését úgy kell értelmezni, hogy e rendelkezés a több tagállamban végzett szolgáltatásnyújtás esetére alkalmazandó.

Az első kérdés b) pontjáról

- 30 A kérdést előterjesztő bíróság az első kérdés b) pontjával lényegében arra kíván a Bíróságtól választ kapni, hogy a több tagállamban történő szolgáltatásnyújtás esetén

a rendelet 5. cikke 1. pontja b) alpontjának második francia bekezdése szerint mely kritériumok alapján kell meghatározni a jellemző kötelezettség teljesítésének helyét, és ezáltal azt a bíróságot, amely a szerződésen alapuló valamennyi igény elbírálására joghatósággal rendelkezik. Az alapügy tényállási hátterére tekintettel ezt a kérdést úgy kell tekinteni, mint amely konkrétan arra irányul, hogy a kereskedelmi ügynöki szerződés esetében e helyet mely kritériumok alapján kell meghatározni.

- 31 E tekintetben először is emlékeztetni kell arra, hogy a fent hivatkozott Color Drack ügyben hozott ítéletben a Bíróság a rendelet 5. cikke 1. pontja b) alpontjának első francia bekezdésében foglalt, szerződésekre vonatkozó különös joghatósági szabály alkalmazása tekintetében az áruk értékesítésére vonatkozóan megállapította, hogy több szállítási hely esetén főszabály szerint a teljesítés helye az a hely, amely a lehető legszorosabb kapcsolóelvet jelenti a szerződés és a joghatósággal rendelkező bíróság között, e lehető legszorosabb kapcsolatot pedig főszabályként az elsődleges szállítási hely jelenti (a fent hivatkozott Color Drack ügyben hozott ítélet 40. pontja).
- 32 Márpedig a jelen ítélet 25–28. pontjában ismertetett okok miatt ugyanez a megoldás értelemszerűen alkalmazandó a rendelet 5. cikke 1. pontja b) alpontjának második francia bekezdése tekintetében.
- 33 Következésképpen a szerződésekre vonatkozóan a rendelet 5. cikke 1. pontja b) alpontjának második francia bekezdésében foglalt különös joghatósági szabály alkalmazásában a szolgáltatásnyújtást érintően, több helyen nyújtott szolgáltatás esetében a teljesítés helye alatt főszabály szerint azt a helyet kell érteni, amely a legszorosabb kapcsolóelvet jelenti a szerződés és a joghatósággal rendelkező bíróság között, e lehető legszorosabb kapcsolatot pedig főszabályként az elsődleges szállítási hely jelenti.
- 34 Másodszor meg kell állapítani, hogy a kereskedelmi ügynöki szerződés esetében a kereskedelmi ügynök végzi a szerződésre jellemző szolgáltatást, és ő a rendelet 5. cikke 1. pontja b) alpontjának második francia bekezdése értelmében vett szolgáltatásnyújtó.

- 35 A tagállamok önálló vállalkozóként működő kereskedelmi ügynökökre vonatkozó jogszabályainak összehangolásáról szóló, 1986. december 18-i 86/653/EGK tanácsi irányelv 1. cikkének (2) bekezdése szerint ugyanis a kereskedelmi ügynök folyamatos felhatalmazással rendelkezik arra, hogy a megbízó javára áruk eladására vagy vételére tárgyalásokat folytasson, és adott esetben arra, hogy a megbízó javára és annak nevében az ilyen ügyleteket megkösse. Mi több, ugyanezen irányelv 3. cikke szerint „a kereskedelmi ügynök köteles [...] megfelelő erőfeszítéseket tenni a tárgyalások folytatására, – és adott esetben – megkötni az ügyletet, amellyel megbízták [,] a rendelkezésére álló valamennyi szükséges információról a megbízót tájékoztatni [és] megbízó ésszerű utasításainak eleget tenni”.
- 36 Következésképpen a szerződésekre vonatkozóan a rendelet 5. cikke 1. pontja b) alpontjának második francia bekezdésében foglalt különös joghatósági szabály alkalmazásában abban az esetben, ha az ügynök több helyen nyújt szolgáltatást, a „teljesítés helye” alatt főszabály szerint az ügynök szolgáltatásnyújtásának elsődleges helyét kell érteni.
- 37 Harmadszor meg kell állapítani, hogy mely kritériumok alapján kell meghatározni a szolgáltatásnyújtás fő helyét abban az esetben, ha a szolgáltatásokat különböző tagállamokban nyújtják.
- 38 A rendelet (11) preambulumbekkezdésében a jogalkotó által említett, előreláthatóságot érintő célkitűzésre, és a rendelet 5. cikke 1. pontja b) alpontja második francia bekezdésének szövegére tekintettel, mely szerint „a tagállam területén az a hely” a meghatározó, „ahol a szerződés szerint a szolgáltatást nyújtották, vagy kellett volna nyújtani”, a szolgáltatásnyújtás elsődleges helyét a lehető legnagyobb mértékben magából a szerződésből kell kikövetkeztetni. A kereskedelmi ügynöki szerződések esetében tehát a szerződés alapján meg kell határozni, hogy az ügynöknek a megbízó nevében elsődlegesen hol kellett végeznie a munkáját, amely különösen a rábízott ügyletek előkészítésében, az azokra irányuló tárgyalások folytatásában és azok megkötésében áll.
- 39 Az elsődleges szolgáltatásnyújtás helyének a felek szerződésbeli döntése alapján történő meghatározása megfelel a közelség célkitűzésének, mivel e hely természetesen legkapcsolatot jelent a jogvita lényegével.

- 40 Ha a szerződéses rendelkezések nem teszik lehetővé az elsődleges szolgáltatásnyújtás helyének a meghatározását – akár amiatt, hogy több szolgáltatásnyújtási helyet írnak elő, akár azért, mert kifejezetten semmilyen szolgáltatásnyújtási helyet nem határoznak meg –, de az ügynök már nyújtott ilyen szolgáltatást, másodlagosan azt a helyet kell figyelembe venni, ahol az ügynök a szerződés teljesítése keretében gyakorolt tevékenységeinek túlnyomó részét ténylegesen végezte, feltéve hogy a szolgáltatásoknak a szóban forgó helyen történő nyújtása nem ellentétes a feleknek a szerződéses rendelkezésekben tükröződő szándékával. E tekintetben figyelembe lehet venni az ügy ténybeli jellemzőit, különösen az e helyen töltött időt és az ott gyakorolt tevékenységek jelentőségét. Az elé terjesztett bizonyítékok alapján az ügyben eljáró nemzeti bíróság feladata joghatóságának meghatározása (a fent hivatkozott Color Drack ügyben hozott ítélet 41. pontja).
- 41 Negyedszer abban az esetben, ha az elsődleges szolgáltatásnyújtás helyét sem magának a szerződésnek a rendelkezéseiből, sem pedig tényleges teljesítéséből nem lehet meghatározni, e helyet olyan más módon kell megállapítani, amely ugyanakkor összhangban áll a jogalkotó által követett, az előreláthatóságra és a közelségre irányuló célkitűzésekkel.
- 42 Ennek érdekében a rendelet 5. cikke 1. pontja b) alpontjának második francia bekezdése alkalmazásában célszerű a kereskedelmi ügynök által nyújtott elsődleges szolgáltatások helyének az ügynök lakóhelyét tekinteni. E hely ugyanis mindig bizonyossággal meghatározható, ezért előrelátható. Ezenfelül e hely közeli kapcsolatot teremt a jogvitával, mivel nagy valószínűséggel az ügynök itt nyújtja szolgáltatásainak nem elhanyagolható részét.
- 43 A fenti megfontolások összességére tekintettel az első kérdés b) részére azt a választ kell adni, hogy a rendelet 5. cikke 1. pontja b) alpontjának második francia bekezdését úgy kell értelmezni, hogy több tagállamban történő szolgáltatásnyújtás esetén az elsődleges szolgáltatásnyújtás helye szerinti bíróság az a bíróság, amely a szerződésen alapuló valamennyi igény elbírálására joghatósággal rendelkezik. A kereskedelmi ügynöki szerződések esetében ez a hely az ügynök által nyújtott elsődleges szolgáltatásoknak a szerződéses rendelkezésekből következő helye, ezt érintő szerződéses rendelkezések hiányában a szerződés tényleges teljesítésének a helye, és ha a kérdéses hely ezen az alapon nem határozható meg, az ügynök lakóhelye.

Az első kérdés c) pontjáról és a második kérdéstről

- 44 Az első kérdés c) pontjára és a második kérdésre az első kérdés a) és b) pontjára adott válaszra tekintettel nem kell válaszolni.

A költségekről

- 45 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (harmadik tanács) a következőképpen határozott:

- 1) **A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet 5. cikke 1. pontja b) alpontjának második francia bekezdését úgy kell értelmezni, hogy e rendelkezés a több tagállamban végzett szolgáltatásnyújtás esetére alkalmazandó.**

- 2) **A 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontja b) alpontjának második francia bekezdését úgy kell értelmezni, hogy több tagállamban történő szolgáltatásnyújtás esetén az elsődleges szolgáltatásnyújtás helye szerinti bíróság az a bíróság, amely a szerződésen alapuló valamennyi igény elbírálására joghatósággal rendelkezik. A kereskedelmi ügynöki szerződések esetében ez a hely az ügynök által nyújtott elsődleges szolgáltatásoknak a szerződéses rendelkezésekből következő helye, ezt érintő szerződéses rendelkezések hiányában a**

szerződés tényleges teljesítésének a helye, és ha a kérdéses hely ezen az alapon nem határozható meg, az ügynök lakóhelye.

Aláírások